3. Идиатуллина В.С. Многомерная квалиметрия обученности / В.С. Идиатулина // Квалиметрия человека и образования: методология и практика. Национальная система оценки качества образования в России : 5-й симпозиум. – М., 1996. – С. 51–52.

4. Батищев Г.С. Диалектика творчества / Г.С. Батищев – М. : МГУ, 1984. –209 с.

5. Козаков В.А. Теорія і методика самостійної праці студентів / В.А. Козаков. – К. : Ірпінь, 1997. – 256 с.

6. Мороз В.Д. Самостійна навчальна робота студентів : монографія / В.Д. Мороз. – Харків, 2003. – 84 с.

7. Журавська Л.М. Педагогічні умови управління самостійною роботою студентів вищих навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / Л.М. Журавська. – К., 1999. – 28 с.

ЗАЙКОВСЬКА С.В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ВПЕВНЕНОСТІ В СОБІ

Нова гуманістична парадигма освіти у вищих навчальних закладах орієнтована на вивчення глибинних механізмів особистісного саморозвитку студента, внутрішніх закономірностей цього процесу, що лежать у його основі, тобто акцент у навчанні, вихованні й розвитку робиться на особу того, хто навчається. Сьогодні в суспільстві, з одного боку, існують запити на вільного, мобільного, висококваліфікованого, здатного до саморозвитку, впевненого в собі спеціаліста, а з іншого – низький рівень розвитку в студентів потреби в особистісному саморозвитку, недостатня комплексна розробка проблеми психолого-педагогічної підтримки цього процесу. Отже, гостро постає необхідність створення такого навчального простору у вищих навчальних закладах, що буде сприяти активізації процесів особистісного саморозвитку студентів та формуванню в них впевненості в собі.

Проблема психолого-педагогічної підтримки розглядається в наукових працях Г.З. Арутюнової, С.П. Іванової, Т.В. Колонтаєвської, Г.В. Мітіної, С.Г. Рудкової.

Мета статті – проаналізувати існуючі погляди сучасних науковців на психолого-педагогічну підтримку особистісного розвитку студентів як невід'ємну частину процесу формування впевненості в собі.

На основі аналізу наукових праць щодо особистісно орієнтованої спрямованості освіти можна виділити такі найбільш значущі ознаки:

– розвиток і саморозвиток студента забезпечуються, виходячи з його індивідуальних особливостей;

– студентові надається можливість максимально реалізувати себе в пізнанні, діяльності, поведінці;

– ефективність навчання включає оцінку досягнутого рівня знань і вмінь, розвиток інтелекту студентів;

– сукупність знань, умінь і здібностей використовується як найважливіший засіб у становленні особистісних та культурних норм життєдіяльності й інтелектуальних якостей студента;

– найбільш значущими складовими освітнього процесу є ті з них, які розвивають індивідуальність студента та створюють умови для особистісного саморозвитку студентів [3, с. 59–62].

У ході дослідження психолого-педагогічної підтримки особистісного саморозвитку студентів у процесі навчання у ВНЗ С.П. Іванова передбачає системність і комплексність як елементи виховно-освітнього процесу, що об'єднуть у єдине ціле, у системне явище.

Системність передбачає всебічний і комплексний розгляд досліджуваного об'єкта як сукупності різних елементів освітнього процесу у ВНЗ, виділення інтеграційних системотворних зв'язків і відносин, облік сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників та умов, підпорядкування цільових орієнтирів у діяльності підсистем різного рівня.

Таким чином, у ході побудови теоретичної моделі психолого-педагогічної підтримки особистісного розвитку студентів виділено такі теоретичні підстави до цього процесу:

– концептуальною основою виступає педагогіка співпраці, яка передбачає наявність певних умов, що створюють оптимальний морально-психологічний клімат і спирається на суб'єкт-суб'єктні відносини викладача й студента за допомогою спілкування, співпраці, поваги прав студентів, допомоги в розкритті своїх потенційних можливостей;

– процесу особистісного розвитку студентів сприяє така організація педагогічної співпраці, за якої предметом аналізу в студентів стають реальні проблеми, зумовлені особистісно значущими мотивами. Це дає змогу розглядати психологічні механізми особистісного вибору з урахуванням особистісної психодинаміки [3, с. 65–79].

Психолого-педагогічний аспект процесу особистісного розвитку студентів залежить від обох сторін, що беруть участь у ньому: від рівня особистісного саморозвитку студента, діяльності й стилю спілкування викладача, дії найближчого соціуму. Результатом процесу психолого-педагогічної підтримки є підвищення рівня сформованості особового саморозвитку студентів, що забезпечує успішність подальшої життєдіяльності.

На основі теоретичного аналізу суті освітнього процесу ВНЗ та специфіки особистісного розвитку студентів визначено конгломерат принципів, реалізація яких забезпечує цілеспрямованість психолого-педагогічної підтримки особистісного розвитку студентів:

– системності й послідовності, що передбачає єдність поставлених цілей, завдань, педагогічних дій і результату, що досягається. Особистіс-

ний саморозвитку студентів у процесі освіти розглядається як єдина система з різноманітними внутрішніми зв'язками, цілеспрямованістю й узгодженістю змін, що вносяться в усі компоненти навчально-виховного процесу на всіх його етапах і щодо всіх суб'єктів;

– природовідповідності, що визначає побудову психолого-педагогічної підтримки особистісного розвитку студентів у єдності та згоді з природою людини як чинника, що визначає його життя; що зумовлює співвідношення біологічного й соціального в ньому (студент як частина природи та природа людини як біосоціальної істоти);

– інтеграції як одного із засобів розуміння власного "Я", саморозвитку, заснованого на єдиних образних характеристиках, цінностях культури людського існування, діях, що виявляється в зближенні та зв'язку всіх навчальних дисциплін ВНЗ;

– активності й самостійності, що створює спрямованість інтересів, мотивів і зусиль студентів на самопізнання, розвиток адекватної самооцінки, розвиненої вольової саморегуляції, власної продуктивності, на визнання обраної професії як провідної цінності;

– гуманізації, що розглядає студента як суб'єкт життя, як вільну й духовну особу, яка має здатність до самопізнання, саморефлексії, саморозвитку;

– демократизації, що визначає відповідний стиль відносин учасників освітнього процесу, суб'єкт-суб'єктний характер їх взаємодій, надання права на самовизначення [2, с. 50–52].

Ці принципи визнають цінність людини як особистості, її право на свободу, розвиток і прояв усіх здібностей; забезпечують створення необхідних умов для повної реалізації її потенціалу, досягнення гармонії в соціальній та духовній сфері життя, якнайповніше розкривають інтелектуальні й моральні якості особи, а також сприяють кількісному зростанню даних їй від природи здібностей, якостей і її індивідуального досвіду як головної умови самореалізації. Вони сприяють побудові психолого-педагогічної підтримки, спрямованої на те, щоб допомогти знайти своє місце у світі, розібратися зі своїм внутрішнім світом, адекватно оцінити свої здібності та можливості. Зміст цих принципів у комплексі передбачає цілісність, гармонійне поєднання та взаємодію всіх елементів освітньої системи й означає єдність компонентів освітнього процесу.

Т.В. Колонтаєвською узагальнено такі функції психолого-педагогічної підтримки: діагностичну, організаційно-технологічну, управлінську, навчально-виховну, розвивальну, оціночно-коригувальну.

Діагностична функція передбачає з'ясування соціокультурних можливостей навчально-виховного середовища ВНЗ і суб'єктів освітнього процесу, виявлення педагогічних ресурсів ВНЗ, діагностику рівня сформованості особистісного розвитку студентів, вивчення динаміки цього процесу, здійснення моніторингу якості змісту, форм і методів психолого-педагогічної підтримки особистісного розвитку студентів.

Організаційно-технологічна функція передбачає вибір та обґрунтування цілей, мотивації діяльності, підбір способів досягнення цілей (зміст етапів роботи, об'єднання всіх суб'єктів освітнього процесу, створення педагогічних умов для ефективної психолого-педагогічної підтримки особистісного саморозвитку студентів).

Управлінська функція передбачає використання педагогічного супроводу культурних, моральних, життєвих, професійних цінностей, психолого-педагогічної підтримки розвитку особистості через навчання й виховання.

Навчально-виховна функція передбачає забезпечення освоєння студентами норм поведінки та способів діяльності, що існують у суспільстві, постановку цілей і визначення засобів їх досягнення, результативне й активне відтворення індивідом соціального досвіду в процесі особистісного саморозвитку на основі самоконтролю.

Розвивальна функція передбачає створення умов для якісних і кількісних змін в особистісному саморозвиткові студента, формування уявлень індивіда про самого себе ("Я-концепція") на різних життєвих етапах.

Оціночно-коригувальна функція передбачає організацію моніторингу ефективності психолого-педагогічної підтримки особистісного саморозвитку студентів для виявлення відповідності поставленої мети, самоаналізу особи та корекції суб'єктами освітнього процесу способів і результатів діяльності [4, с. 37–42].

Зміст психолого-педагогічної підтримки спрямований на особистісний саморозвиток у процесі освіти. При цьому особлива увага приділяється актуалізації прагнення особи до вибору власних ціннісно-змістовних позицій, що визначаються особистими потребами та співвідносяться з вимогами суспільства й професійної діяльності. У процесі психолого-педагогічної підтримки особистісного розвитку студентів, використовуючи виховні можливості освітнього середовища, у студентів формується психологічна готовність до визнання обраної спеціальності як провідної цінності. Основою психолого-педагогічної підтримки особистісного розвитку студентів є антропоцентричний, особистісно орієнтований, соціально орієнтований підходи.

Антропоцентричний підхід визначає орієнтацію процесу психолого-педагогічної підтримки особистісного розвитку студентіа на розвиток його як цілісної унікальної особи, а не окремих його властивостей і якостей.

Соціально орієнтований підхід передбачає знання про соціальне середовище та професійну структуру суспільства, зміст різних сфер життєдіяльності й праці в обраній майбутній спеціальності, можливостей і шляхів саморозвитку, уявлення про шляхи узгодження особистих можливостей та вимог майбутньої професійної діяльності.

Особистісно орієнтований підхід передбачає наявність образу "Я", прагненню до пізнання внутрішніх можливостей, їх співвідношення з вимогами в різних сферах життя, умінь долати внутрішні й зовнішні трудно-

щі при цілеспрямованій реалізації своїх можливостей і регулювати поведінку особи, її вольові зусилля до досягнення поставлених цілей [5, с. 21–27].

Психолого-педагогічна підтримка особистісного саморозвитку студентів здійснюється за такою схемою співпраці: викладач – студент; студент – викладач; викладач – група. При цьому формами співпраці є: поточна (вирішення завдання ведеться на всіх етапах колективно) і підсумкова (вирішення завдання, призначеного для спільної роботи може бути індивідуальним). Контроль і оцінка академічних успіхів і особистісного саморозвитку робиться спільно в процесі обговорення підсумкового результату [1, с. 3–4].

Висновки. Психолого-педагогічна підтримка студентів у процесі освіти є складним багатофакторним процесом адресного конструювання освітнього простору майбутнього фахівця та спрямована на актуалізацію механізмів "Я-концепції", розвиток здібностей індивіда до самопізнання, до пошуку самого себе й сприяння усвідомленню особою своєї індивідуальної творчої суті.

В освітньому просторі педагогічна взаємодія – це соціально зумовлений і особистісно значущий спосіб реалізації міжособистісних контактів учасників, у ході та результаті якого здійснюється усвідомлений, продуктивний саморозвиток особистості. Цілеспрямованість процесу психолого-педагогічної підтримки особистісного саморозвитку студентів забезпечується на основі реалізації принципів: системності й послідовності; природовідповідності; інтеграції; активності та самостійності; гуманізації; демократизації.

Психолого-педагогічна підтримка особистісного саморозвитку студентів здійснюється через реалізацію в педагогічному процесі ВНЗ комплексу педагогічних умов, що забезпечують дозрівання цих чинників, як рушійних сил цього процесу:

– здатності викладача надати психолого-педагогічну підтримку студентам у їх пізнанні самих себе, забезпечення стабільного внутрішнього світу, що стимулює процес професійного становлення;

– включення студентів у багатогранну інтерактивну взаємодію в рамках педагогічного процесу, активізація їх особистісно-професійної самоактуализації, що сприяє саморозвитку;

– актуалізації особистісних сенсів саморозвитку, спрямованих на розвиток внутрішнього потенціалу студента й віри у власні можливості, що допомагають максимально реалізувати себе в пізнанні, розвиток та зміцнення ціннісних позицій, збагачення влісної "Я-концепции".

Література

1. Арутюнова Г.З. Психолого-педагогическая поддержка в профессиональном самоопределении учащегося : автореф. дис. … канд. пед. наук / Г.З. Арутюнова. – Якутск, 2001. – 18 с.

2. Воронкова И.В. Опыт построения модели педагогической поддержки в гимназии / И.В. Воронкова // Воспитание и педагогическая подде-

ржка детей в образовании : материалы всерос. конф. – М. : Инноватор, 1996. – С. 50–52.

3. Иванова С.П. Психолого-педагогическая поддержка личностного саморазвития студентов в процессе вузовского образования : дис. … канд. пед. наук / С.П. Иванова. – Якутск, 2009. – 224 с.

4. Колонтаевская Т.В. Педагогическая поддержка личностного саморазвития студентов в процессе изучения иностранного языка : дис. … канд. пед. наук / Т.В. Колонтаевская. – Хабаровск, 2002. – 128 с.

5. Митина Г.В. Психолого-педагогическая поддержка личностного становления школьника в социально-воспитательной работе (на материале школы первой ступени) : дис. … канд. пед. наук / Г.В. Митина. – Биробеджан, 2000. – 126 с.

6. Рудкова С.Г. Психолого-педагогическое сопровождение адаптации студентов в вузе : дис. … канд. пед. наук / С.Г. Рудкова. – Комсомольск-на-Амуре, 2005. – 138 с.

ЗАЛІЗНЯК А.М.

СЛОВЕСНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Мовленнєве спілкування є одним з перших видів діяльності дитини, яким вона оволодіває в онтогенезі. Під час спілкування саме в ігровій діяльності дитина пізнає предметний, природний і соціальний світ у його цілісності та різноманітності. За допомогою мови дитина контактує з довкіллям, завдяки чому й відбувається її соціалізація. Тому однією зі стрижневих проблем дошкільної лінгводидактики є розвиток мовлення дошкільників засобами словесної гри. Актуальність цієї проблеми зумовлена пріоритетними напрямами Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст., Законів України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”.

Гру як провідний вид діяльності досліджували відомі вчені: Ш. Амонашвілі, Л. Артемова, Т. Маркова, Є. Тихєєва, О. Сорокіна, Є. Удальцова та ін. Було зроблено висновок про те, що гра виступає засобом, який пов’язує різні види діяльності: ігрову, комунікативно-мовленнєву та навчально-мовленнєву. Гра є інтерактивною, оскільки вона є найєфективнішим засобом вияву мовленнєвої активності дітей.

Питання впливу гри на виховний процес дітей висвітлено у працях педагогів-класиків (А. Коменський, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський), психологів (Ю. Аркін, П. Блонський, Л. Виготський, Д. Ельконін, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе) та сучасних педагогів (Л. Артемова, А. Бондаренко, Р. Жуковська, Д. Менджерицька, О. Усова, Г. Швайко).

Гру як діяльність, що відображає дійсність шляхом активного її перетворення, розкрито в працях психологів: Н. Виноградова, О. Леонтьєва, О. Лурія та ін. У грі активізуються й розвиваються психічні процеси, формується особистість дошкільника, розвивається мовлення.